

ARTIKKELI SANOMALEHTI ETELÄ-SAIMAASSA 13.4.1969

Artikkelin kirjoittaja S.V.S. on Sulo Veikko Siitonen, joka tuolloin toimi sanomalehti Etelä-Saimaan Ruokolahden kirjeenvaihtajana. Hän myös toimitti mm. kuusi osaa Ruokolahti-Seura ry:n kotiseutulukemistoja. Sulo Veikko Siitonen kuoli vuonna 2003. Vuonna 1998 hänelle myönnettiin kotiseutuneuvoksen arvonimi.

TUOMAS VOHLONEN – TUNNETTU SUOMALAINEN KEKSIJÄNERO

Yli 20 patentoitua keksintöä. Niistä huomattavin marssikompassi, suunnistuksen kehittäjä maassamme, maamme magneettoteollisuuden perustaja, lukuisten ideoiden ja oivallusten käytäntöön soveltaja ym. ym. Tämän kaiken taakse liittyy nimi Tuomas Vohlonen. Hän on syntynyt 24. päivänä syyskuuta 1877 Orimattilassa, tuli ylioppilaaksi Viipurissa ja opiskeli polyt. opistossa.

Keksijän elämäntaival ei aina ollut helppoa. Usein hänen vieraanaan oli rahapula ja taloudelliset vaikeudet. Aina ei ollut varaa hakea patenttia keksinnölle. Vilpilliset ystävät veivät hänen ideoitaan ja hyötyivät niillä. Jopa vieraan vallan agentitkin kärkkyivät niitä ja saivatkin ennen kuin Vohlonen ennätti saada niille patenttisuojan.

Insinööri Tuomas Vohlonen kuoli 27. päivänä huhtikuuta 1939 61 vuoden ikäisenä, ja hänen hautansa on Ruokolahden hautausmaalla.

Ruokolahti oli läheinen paikka

Ruokolahti oli Tuomas Vohloselle eläessäänkin hyvin läheinen paikka. Ruokolahdella hän vietti joskus vapaa-aikojaan. Ruokolahdella hän kävi mm. luennoimassa suunnistuksesta, opasti kompassin käytössä, sekä selvitti suunnistuksen tärkeyttä. Hänen mielestään suunnistus oli jokaiselle tarpeellista oppia. Se on myös hauska kilpailulaji, miellyttävä ajanviette ja terveellinen liikuntamuoto, opetti Vohlonen.

Lapsuudessaan hän sai voimakkaan innoitteen urheiluun ja niinpä hänen monet keksintönsä kohdistuivatkin urheiluun ja ennen kaikkea suunnistukseen ja hiihtoon. On sanottu, että hänen keksimänsä kompassin ansiosta on Suomi johtavassa asemassa suunnistajamaana.

Hiihtäjätkin saivat omansa

Huomattava osuus suomalaisen hiihdon maineeseen ja kehitykseen oli hänen suksisidekeksinnöllään. 30-luvun alussa hän sai sysäyksen suksisiteen kehittämiseen ja sellainen valmistui hänen asuessaan Helsingissä Museokadulla. Tuomas Vohlosen veljenpoika johtaja Kauko Vohlonen kertoo olleensa tuolloin keksijän koekaniinina ja mainitsee mm. että monet kerrat hän joutui kävelemään laudan kappale jalassaan suksisiteellä kiinnitettynä

Museokadulla. Suksiside aiheutti myös muutoksen hiihtojalkineisiin. Keksittyään Voitto-siteen hänen täytyi keksiä myös kenkä, mihin side voitiin kiinnittää. Tästä hän neuvotteli ja suunnitteli Monosen kanssa, ja niin tuli hiihtäjille mono.

Voitto-siteen hän tarkoitti nimenomaan nuorison käyttöön, ei niinkään kilpailusiteeksi.

Vanhin Vohlosen keksinnöistä, mikä myös oli patentoitu, oli kompassineulan kääntäminen syrjälleen. Tästä oli se hyöty, että kompassineula vakaantui nopeammin ja lukematarkkuus parani. Tähän keksintöön perustuen valmistettiin myös maanmittarien käyttämiä bussoleja, joita tarvitaan linjojen ajoissa. Vohlonen piti 1920-luvulla bussolin käytöstä ja merkityksestä esitelmää maanmittarien ja metsänhoitajien kokouksissa.

Samaan keksintöön perustuen tehtiin tykistön tulenjohdossa käytettyjä suuntauslaitteita ja ampumatarkkuus parani ratkaisevasti.

Marssikompassista tunnetuin keksintö

1930-luvulla Vohlonen otti kompassin uudelleen esille ja niin syntyi tunnettu ja tunnustettu marssikompassi eli suuntokompassi. Siitä muodostui hänen tunnetuin keksintönsä, johon hän sai useita patenteja. Eräs keksintö tähän nestekompassiin oli se, että neulakapseli voitiin sulkea täysin hermeettisesti ja kapselin pohjalevy oli aaltomainen paineen tasauksen takia.

Myös monia muitakin kompassseja hän paranteli, kuten laiva- ja lentokonekompassseja.

Samoihin aikoihin hän kehitti myös korkeusmittauslaitteen, jolla maastossa kulki voitiin määrittellä korkeuksia, jopa puidenkin pituuksia.

Suunnistajien käyttöön hän kehitti vielä kompassinkantotelineen. Se oli PIVO – niminen. Nimi on johdettu nimistä Pihkala – Vohlonen.

Polttomoottorien sytytyslaitteet olivat hänen mielenkiintonsa kohteina 1920-luvulla. Niitä hän rakenteli Porissa, jossa hänellä oli pieni tehdaskin ja niiden valmistus jatkui Helsingissä Marsmagneeton nimellä. Tässä magneetossa on hänen keksintöään se, että runko voitiin valmistaa yhdestä kappaleesta. Hänen keksintönsä on myös magneeton starttilaite, jonka avulla magneetto antoi täyden kipinän sitä hitaastikin pyöritettäessä. Tällainen magneettokäynnistys on vielä joissakin autoissa. Moottoripyörissä, mopedeissa ja moottorisahoissa menetelmä on sellaisenaan.

Maanviljelykseen liittyviä keksintöjä

Vohlonen kehittäi myös puhelinlaitteita. Ja ensimmäiseen Suomessa valmistettuun ulkolaitamoottoriin hän konstruoi sytytyslaitteet.

Jo nuoruudesta asti oli Vohlonen taitava eränkävijä ja hyvä ampuja. Suojeluskuntalaisena hän innostui ampumiseen ja hiihtoammuntaan sekä keksi jokamiehen patruunalatauslaitteet sekä laitteen, mikä kiinnitetään kivääriin. Nämä laitteet olivat kaupassa jo ennen vuotta 1936.

Maanviljelykseen liittyviä keksintöjä oli ainakin viljanlajittelija, jota sitten Rosenlewin konepaja valmisti. Metsänhoitotöitä varten hän kehitti metsälaikkurin. Se oli risuäestä muistuttava väline, jolla rikottiin maanpinta ja se toimi aivan samalla periaatteella kuin myöhemmätkin laikutuskoneet. Myös metsän risuäestä valmisti Rosenlewin konepaja. Tämä laikutuskone ja viljanlajittelija olivat patentoituja. Laikutus-äkeen ensimmäisen kappaleen hän valmisti Ruokolahdella.

Maanmittausalalla hän kehitteli jo mainitun bussolin lisäksi erilaisia kulmanmittaus- ja muita apuvälineitä.

Kaikkialla missä hän liikkui, työskenteli tai tapasi uusia asioita, ensimmäiseksi hän ajatteli, onko tämä riittävän hyvä, voisiko sitä parannella. Samalla hän myös suoritti kustannuslaskelmat siitä, mitä tuo parannus aiheuttaisi tuotteen hintaan.

Kerran hän otti käsiinsä äitinsä kodista tuodun kahvimyllyn, jonka Kuivannon kyläseppä oli v. 1870 tilaustyönä valmistanut miehelään menevälle tyttärelle. Vohlonen totesi sen erinomaisen valmistuksen, mutta arveli, että sitä voitaisiin hiukan kehittää, mutta hinta nousisi kohtuuttomasti kaupassa olevaan verrattuna. Mainittu mylly on vieläkin käytössä.

Kun hän keksi jotain, samalla hän ajatteli myös sen, että tuote olisi saatava kaupaksi, että se olisi ostajalle edullinen, käytössä kätevä, ja ostettaessa halpa.

Sanotaan, että keksijän tulee olla tyytymätön, muuten ei keksintö synny. Sitä oli Tuomas Vohlonen. Ei ollut sellaista alaa, jonka hän olisi hyväksynyt riittävän hyväksi. Hän mm. kehitteli menetelmän nopean lukemisen taitamiseksi ja luetun muistamiseksi. Tätä jotkut opiskelijat käyttävätkin hyväkseen. Eräs Vohlosen metodin mukaan opiskellut kertoi valmistuneensa melkein ennätysajassa ja jatkoi, että Vohlosen idealla oli siihen osuutensa.

Liikkui hyvin laajalla sektorilla

Tähän ei ole ollut tarkoituksaan luetella kaikkia Vohlosen keksintöjä, eikä niistä kaikista tämän kirjoittajalla ole tietoaakaan. On vaan yritetty saada kuva siitä, miten laajalla sektorilla keksijä liikkui.

Hänen iskulauseensa oli ”Keksittävien keksintöjen keksittävin keksintö on keksiä keksintö”. Hän oli keksijän työssään väsymätön. Hänen sukulaisensa ovat kertoneet, että kun hän oikein syventyi keksintönsä pariin, niin hän unohti ruoka-ajat, yön ja päivän.

Ollessaan perustamansa Suunto Oy:n toimitusjohtajana ja alkaessaan saada nauttia työnsä tuloksista hänen elämänlankansa taittui yllättäen.

Selostaessaan johtaja Tuomas Vohlosen hautausta, totesi eräs pääkaupungin lehti, että ”Saattajien joukossa nähtiin myös Suunnon tehtaan henkilökunta, jättääkseen viimeiset jäähyväiset ahkeralle työntekijälle, joka ehtymättömällä keksijätoiminnallaan oli palvellut maataan itse saamatta nauttia juuri muusta kuin hänelle niin ominaisesta työnilosta.”

Insinööri Vohlosen elämäntyö ja aikaansaannos on niin monitahoinen, laaja ja mittava, että sen kartoittamisessa olisi melkein toinen elämäntehtävä.

Vaikka johtaja Tuomas Vohlosen kuolemasta on aikaa vasta 30 vuotta, niin hänen nimensä on unohtunut ja paljon häntä ja hänen töitään koskevaa tietoa on ennättänyt kadota. Missä lienevätkään hänen arkistonsa, käsikirjoituksensa, luonnokset, suunnitelmat. Ne olisivat ainutlaatuisia pelastettavaa..

Tuomas Vohlosen nimi on unohtunut, mutta hänen työnsä elää. Hänen keksintönsä palvelevat koko Suomen kansaa.

Hänen keksintönsä auttoivat Suomen kansaa sen vaikeina aikoina. Hänen keksintönsä ansiosta Suomen maa on löydetty maailman kartalta.

Olkoon tämä kirjoitus kunnianosoitus Tuomas Vohlosen elämäntyölle ja vaatimattomalle keksijänerolle.

S. V. S.

Insinööri, keksijä, toimitusjohtaja Vohlonen käytti useimmiten sekä yksityiselämässä että virallisissa yhteyksissä, kasteessa saadun etunimensä Tuomas sijasta perheensä antamaa puhuttelunimeä Tommo. Esimerkiksi hänen nimissään olevista 39 patentista valtaosa on myönnetty Tommo Vohloselle (varhaisimmat, Suomen Suuriruhtinaanmaan patentit Tommo Wohloselle). Käytämme näyttelyn yhteydessä hänen etunimestään molempia muotoja ajankohdasta ja asiayhteydestä riippuen.

Tämä lehtiartikkelikopio on jaossa Patentti- ja rekisterihallituksen Innogalleriassa näyttelyssä **Vohlonen ottaa suunnan** 15.6. – 15.11.2006. Näyttelyssä on esillä Suunnon vaiheita kertomuksin, kuvin ja esinein ja siellä esitellään keksijä Tuomas Vohlonen ja hänen patenttinsa sekä kompassikeksintöjen kiinnostavat käsittelyvaiheet.

Patentti- ja rekisterihallituksen Innogalleria

Olavinkatu 1, Helsinki.

Avoinna ma – pe klo 8.00 – 16.00. Vapaa pääsy.

Näyttelyn tekstejä luettavissa Innogallerian sivuilta osoitteessa www.prh.fi.

Lisätietoja Kastehelmi Nikkanen, näyttelyassistentti PRH, gsm 040 549 2737